

Як наповнити діряве відро?

Інформаційну війну на Донбасі ми поки що програємо

Похмілля може перейти в запій

Жартома Сергій називає себе «ключником», демонструючи чотири в'язки ключів. На кожній із них – бирочка з написами: бабуся, Іванови, батьки, Валя. На піклування Сергія залишено чотири квартири, розташовані в різних районах міста. Ще рік тому родичі залишили Луганськ, рятуючись від обстрілів, та так і «застрягли» на чужині, не ризикуючи вертатися додому. Сергій з міста не виїхав, відправивши в безпечне місце дружину й дитину. Не схотів кидати роботу, та й домівку треба доглядати – і свою, і чужі. Сепаратистських настроїв у нього немає, політики Путіна стосовно Донбасу він категорично не підтримує, однак і українську владу не дуже любить. Така «серединка-наполовинку» допомагає йому бути нейтральним, не вступати в політичні конфлікти зі своїми колегами по роботі та знайомими й не спричиняти до власної персони підвищеної уваги з боку бойовиків.

Родичі, які залишили Луганськ, теж розділилися за своїми політичними переконаннями: одні виїхали до Росії, інші перемістилися на укра-

їнську територію області. Тож, спілкуючись із ними у скайпі, Сергій вислуховує дві протилежні думки. Що стосується офіційної інформації, то він її отримує теж із двох джерел – російського телебачення, яке працює в «ЛНР», і українських сайтів в Інтернеті. Проживши рік в окупованому місті, Сергій навчився «фільтрувати» будь-яку офіційну й неофіційну інформацію, визнавши, однак, що на інформаційному фронті Україна, на жаль, дуже сильно програє. Її інформпродукт подається скупо, лаконічно, малоемоційно, іноді байдужно, тоді як російська пропаганда б'є у вуха так, що іноді навіть зашкалює. Тому Сергій не довіряє російським ЗМІ й часто їхню інформацію перевіряє на українських сайтах. Зіставивши два по-різному подані факти, робить свій висновок. Така система допомагає йому не бути об'єктом впливу й не дозволяти маніпулювати власною свідомістю. Він вважає, що має самотужки зробити свій вибір, а не дотримуватися шаблонів. Похмілля від російської пропаганди, на його думку, може перейти в запій.

Луганська письменниця й блогер Олена Степна гадає, що в кожному, хто нині мешкає в окупаційній зоні Луганщини, власний погляд на те, що відбувається, своя правда. Хто «за» й задоволений, той захоплено описує ситуацію, гнівно потрясаючи рукою у бік «хунти». Хто «проти», той на людях мовчить, спілкуючись відверто лише зі своїми, перевіреними. Основну інформацію населення «ЛНР» черпає з російського телебачення, місцевих газет, розповідей сусідів, очевидців. Оскільки ця інформація насамперед розрахована на емоції людини, то вона повністю «вимикає» здоровий глузд. Вплив такої пропаганди величезний. Скільки злості й ненависті міститься в словах, які прибічники «русского мира» адресують українським патріотам! «Фашисти», «київська хунта», «каратели»... Ці вислови сепаратистських видань і «говорящих голов» телевізійних екранів міцно осідають у свідомості людей. Можливості «перепропагувати» людину сьогодні немає. Для цього потрібні час і кошти. Засоби переконання. Ідеологічні.

32

Вони створюють луганське телебачення

Треба було все починати спочатку

Зовсім недавно в Станиці Луганській, яка перебуває на лінії розмежування, зранку почав звучати гімн України. За підтримки керівництва Станично-Луганської військово-цивільної адміністрації мешканці районного центру в місцях масових скупчень людей – біля ринку та банку самі встановили проводове радіо й повісили «колокола». Тепер у Станиці цілий день мовить українське радіо, а незабаром станичани зможуть дивитися й українське телебачення.

Луганська область досі не має своєї обласної газети, а державна телерадіокомпанія почала працювати тільки недавно. З цієї причини багато вигідних позицій в інформаційній боротьбі, на жаль, втрачено. Президент Академії української преси Валерій Іванов змушений визнати, що журналісти не були готові до такої війни й

на початку не змогли визначитися з пріоритетами.

– Коли в лютому 2015-го я приїхав у Северодонецьк, щоб подивитися й оцінити стан справ, то побачив гнітючу картину. Ні ТБ, ні газет, ні радіо в області не було, – розповідає генеральний директор Луганської обласної телерадіокомпанії Андрій Шаповалів. – Через захоплення російськими бойовиками частини території Луганської області та технічних засобів телерадіокомпаній, зокрема й Луганської ОДТРК, державний мовник протягом тривалого часу не міг виходити в ефір. Не працювала телекомпанія «Акцент» у Лисичанську, постраждавши під час бойових зіткнень. Були проблеми й у Северодонецького ТБ. Ці дві приватні компанії мають свою історію. Річ у тім, що власник кожної з них представляє сьогодні «Опозиційний блок», тож обидві ці структури ма-

ють певну спрямованість. Державного телебачення на півночі області не було апіорі, за винятком хіба що комунального підприємства у Сватовому. Однак КП не має ані свого передавача, ані своїх частот. (Сьогодні, до речі, цей колектив працює з нами як корпункт ОДТРК). Є ще ТРК «Ирта», котра весь цей час мовила на передавачах обласної телерадіокомпанії, відданих їй у тимчасове користування. «Ирта» ретранслявала на українську частину Луганської області 24-й канал і ТРК «Донбас», вмикаючи свої передачі, подаючи новини тощо. Технічні можливості цієї компанії були дуже скудні, вона працювала на залишках техніки, що знайшлася в Северодонецьку. Одне слово, уся технічна база телевізійників залишилася в Луганську, кадровий ресурс «розметався» по всій Україні. Треба було все починати спочатку.

33

Не ситуативно вплинути на суспільство, а «ввімкнути» мізки, тоді вони зміняться

Насамперед компанія повернула свій контроль над десятками передавачами, розташованими на українській території. Спеціальна спільна програма з Держкомтелерадіо допомогла у створенні контенту. Усі компанії країни скинулися для луганчан власним продуктом: хтось надав фільм, хтось – цікаві передачі. З цього «зшили» програмну сітку, яка через супутник радіорелейними лініями передавалася в Лисичанськ і вже звідти надходила на всі десять північних передавачів. Держкомтелерадіо до проблем луганчан поставилося з неабияким розумінням, допомогло повернути право на користування своїми частотами. Сигнал є, й тепер луганське телебачення дивляться майже в усій області підконтрольній українській владі території, за винятком Станиці Луганської. Хоча вона й українська.

Раніше сигнал до цього районного центру доходив з Луганська. На нинішній окупованій території області, яка вирізняється густонаселеністю, свого часу було встановлено десять потужних передавачів. Сигнал із Луганська накривав Алчевськ, Стаханов, Краснодон та інші міста, зокрема й Станично-Луганський район. Тож, незважаючи на те, що Станиця – це українська територія, мовлення тут і надалі російське. Та буквально днями завершуються роботи зі включення району до загальної системи українського мовлення. Добитися цього було не просто. Протягом трьох місяців Андрій Шаповалов «вбивав» у Києва додаткові частоти, проводив узгодження з Міноборони, штабом АТО й іншими відомствами. Це цілі томи

листування! Але завдяки увазі Держкомтелерадіо, Національної ради телебачення та радіомовлення, концерну РРТ і насамперед тепер уже колишнього керівника області Геннадія Москаля вдалося розв'язати всі проблеми. 10 квітня Луганська ОДТРК повністю відновила мовлення в аналоговому й цифровому форматах.

Сьогодні в селищі Широкий Станично-Луганського району й у Старобільську встановлюють потужні телепередавачі, які розширять в області зону мовлення національних телеканалів. Українське телебачення тепер уже зможуть дивитися не тільки жителі Щастя й Станично-Луганського району, а й деякі мікрорайони окупованого Луганська.

– Сучасні технології дають змогу зробити це оперативніше, а високотехнологічне обладнання – мати якісний продукт. До Широкого «ЛНР» навряд чи дістане, а що стосується Луганська, то тут, найпевніше, наш сигнал можуть і глушити, – висловлює припущення Андрій Шаповалов. – Але цю проблему ми теж розв'язуватимемо.

Та ось запитання: чи вплине інформаційний продукт українського телемовлення на розум луганчан?

– Якщо, скажімо, сьогодні посадити картоплю, а завтра її вже викопати, урожаю не збереш. Потрібен час, полив і догляд, – розмірковує Андрій. – Людям десятиліттями подавали якісний ідеологічний продукт, що «промиває» мізки. До того ж зауважу, що перед війною пропаганда була особливо сильною. На обласному телебаченні, наприклад, існував проект «Патріот Луганщи-

ни», на який виділяли величезні кошти. Коли я, як депутат обласної ради, казав, що не можна виховувати патріота в окремо взятому регіоні, вулиці тощо, мене не слухали. Виховували людей з особливим менталітетом, які вважали себе ледь не титульними, бо вони з Донбасу, який годує всю країну. «Ми найкращі, ми особливі». Що в підсумку? Ким стали ці «патріоти»? Тому розраховувати на те, що за кілька місяців можна змінити ситуацію, було б нелогічно. Світогляд людей піддається впливу дуже важко. Тим паче що ми ставимо завдання не ситуативно впливати на суспільство, а «ввімкнути» мізки людей, тоді вони зміняться.

Працювати в журналістиці Андрій ШАПОВАЛОВ почав у 1995 році з посади спеціального кореспондента Луганської міської комунальної телекомпанії «Ефір-1». Потім був кореспондентом ТОВ «Вуличне телебачення», ТВО «Телефабрика» (Київ). У 2004–2005 рр. обіймав посаду радника голови Луганської ОДА, начальника відділу у зв'язках із громадськістю та ЗМІ апарату Луганської ОДА. А 2007 року повернувся в журналістику, у телерадіокомпанію ICTV, де працював до 2014 року. З березня 2015-го виконував обов'язки генерального директора оновленої Луганської ОДТРК у м. Северодонецьку. 8 липня підписано указ про призначення Андрія Шаповалова на посаду генерального директора Луганської обласної державної телерадіокомпанії.

Про якість інформаційного продукту

Луганчанин Сергій вчиняє дуже розумно, не дозволяючи маніпулювати своєю свідомістю. Російські політологи й ідеологи вміють це робити. Що ж стосується засобів масової інформації «ЛНР», то вони сьогодні теж намагаються сформувати медіапростір, який сильно впливав би на жителів окупованих територій. Але в них виходить гірше, ніж у російських учителів. Одна з причин, яку вимушені визнати навіть деякі «ідеологи» «республіки», – дефіцит журналістів (80% досвідчених кадрів виїхало) й низький професійний рівень тих, хто залишився в Луганську. «Формувати грамотні тексти немає кому, а «чорнуха» швидко приростає», – змушений констатувати один з «ідеологів» «ЛНР». А інший називає причину дефіциту кадрів. Мовляв, молоді українські журналісти вирости на західних грантах. Співробітники Держдепу США читали лекції на журфаку. От і потягнулися всі за американцями. Натомість у «ЛНР» самі лише патріоти. І ось як «патріоти», навчені російськими політтехнологами, подають інформацію. Розповідаючи про візит Президента України Петра Порошенка до Северодонецька, «Луганський інформаційний центр» «ЛНР» перекоонує своє населення, що на зустріч із Порошенком прийшли актори, а не місцеві жителі. «Реальних жителів Северодонецька на тому мітингу не було жодної людини», – стверджує джерело. «Це перевірена інформація, – перекоонує військовий кореспондент і юрист Андрій Моїсеєнко. – Нікого із северодончан там не було». Хоча сам автор на зустрічі присутній не був і реальної картини не знав, але склав свою «оповідку», спираючись на повідомлення проросійських засобів

інформації про вжиті заходи безпеки Президентом України.

Заради справедливості слід зауважити, що на українській території Луганщини теж існує серйозна кадрова проблема. Талановита молодь виїхала в Київ, улаштувалася у Львові, Харкові, Дніпропетровську. Студенти факультетів журналістики луганських вузів також прагнуть залишити область, бо тут немає роботи за фахом. Усвідомлюючи масштаби ідеологічного програшу, луганська влада веде розмову про створення обласного державного друкованого органу. Однак треба визнати, що газета головної ролі все-таки не відіграє. Це лише один з локальних моментів, а йдеться про систему. Можна створити десяток телевізійних каналів і газет, та якщо до них не виявлять інтересу жителі населених пунктів, то інформаційний продукт так і залишиться незатребуваним. Канал може бути не ввімкнений, а газета не куплена. Тому слід звернути увагу на підвищення медіаграмотності населення, використовуючи цивілізовані засоби впливу. А от як це зробити, ніхто не знає. Можливо, столичні ідеологи такою роботою й займаються, тільки

на практиці її не видно. Принаймні на Донбасі. А проекти медіаграмотності дуже потрібні, надто для молоді. Нещодавно в Старобільському районі провели опитування членів територіальних громад, аби довідатися, з яких джерел вони одержують інформацію про роботу державних органів влади. Так-от, більшість респондентів, а це 50,8% опитаних, таку інформацію одержують від друзів, знайомих і сусідів, 38,5% – з Інтернету, 33,1% – з місцевої газети «Вестник Старобельщини» й 14,6% – з телебачення. Інформація, отримана за допомогою «народного телефону», безперечно, спотворює реальність. Її можна розглядати як симптом недостатньо розвинених каналів комунікації між громадою та місцевою владою. Але, судячи з усього, ситуація погіршуватиметься і от чому.

На території області, підконтрольній українській владі, працюють чотири телекомпанії й виходять п'ятнадцять комунальних видань, чотири з яких міські. Сьогодні в Києві знову порушують питання про роздержавлення комунальних видань. Якщо це станеться, то в системі взаємин громади з місцевою владою з'являться неабиякі проблеми. Думаючи про економію державних коштів, офіційний Київ забуває про розумну ідеологічну роботу з населенням. Особливо в нинішній дуже складний час. Та якщо й надалі здавати свої позиції в інформаційній сфері, російська пропаганда не залишить нам шансу на правду.

34

Через хвилину починаються новини

Фото автора.